

د وروستيو دوو کلونو پوهنيز

او بنوونيز بهير

د وروستيو دوو کلونو نه زموږ موخه تر اسلامي جمهوريت وروسته اسلامي امارت دی چې په ياده دوره کې پوهنيز، بنوونيز او فرهنگي فعاليتونو ته لنډه کتنه کوو. د دې ليکنې لپاره به غوره وای چې مې له بېلابېلو باوري سرچينو څخه دقيق معلومات لوستونکو ته وړاندې کړي وای، خو له بده مرغه چې بريالی نه شوم. له يوې خوا وخت لنډ او تنگ وو او له بلې خوا پر رسنيو د محدوديتونو له کبله پرتلېزې شمېرنې نه خپرېږي او ادارې هم په دې اړه دقيق معلومات نه خپروي. يوازې د احصايې ملي ادارې د ۱۴۰۰ ل کال برېښنايي کالني مې وموندله چې پر بنسټ به يې لوستونکو ته معلومات وړاندې شي، د دې ترڅنگ د ځينو باوري رسنيو معلومات به هم وړاندې شي؛ ياده دې وي چې د ۱۴۰۰ ل کال نږدې نيم په جمهوريت او څه باندې نيم په امارت پورې تړل کېږي، شمېرنې يې د دوو واکمنيو تر اغېز لاندې دي.

د احصايې ملي ادارې د ۱۴۰۰ ل کالني په (۶۱) مخ کې د لوړو زده کړو په اړه ليکي:

« په ۱۴۰۰ کال کې په هېواد کې د دولتي او خصوصي پوهنتونو او لوړو زده کړو موسسو شمېر ۱۶۸ بابه، د پوهنځيو شمېر ۶۷۵ او د روغتيايي انستيتوتونو شمېر ۱۰ بابه دی. د لوړو زده کړو په دې مرکزونو کې ۳۵۱۲۳۱ تنه محصلين په زده کړو بوخت دي چې له هغې څخه ۱۰۳۸۵۴ تنه بنځينه محصيلين دي. د ۱۴۰۰ ل کال نوي شامل شوي بنځينه ارقام د ۱۳۹۹ کال په پرتله ۲۶ سلنه کموالی ښيي. د لوړو زده کړو استادان په ۱۴۰۰ کال کې ۱۶۸۰۰ تنه دي چې له هغې څخه ۱۱۰۰۰ تنه يې بنځينه دي. د احصايې او معلوماتو ملي اداره، غويي ۱۴۰۱ ل)

په وروستيو دوو کلونو کې د دولتي پوهنتونو او لوړو زده کړو موسسو شمېر پر خپل ځای دی، خو د خصوصي پوهنتونو او موسسو په شمېر کې د کموالي شونتيا شته، ځکه ځينو يې قانوني ستونزې لرلې او ځينې کېدای شي د محصلينو د کموالي او اقتصادي ستونزو له کبله تړل شوي وي. له دې سره به د خصوصي برخې د استادانو شمېر هم کم شوی اوسي؟! د دولتي پوهنتونو په پرتله د خصوصي پوهنتونو محصلين په ټوله کې ډېر کم شول، ځکه ډېر محصلين اقتصادي ستونزو تحصیل ته نه پرېښوول، په دولتي کې خو دا اسانتيا شته چې

فیسونه نه لري او نور لگښونه يې دومره ډېر نه دي. د خصوصي برخې کار هغه وخت لا خراب شو چې بنځينه محصلينې له زده کړو راوگرځول شوې. د ازادۍ راډيو د يو راپور (۲ ، تله ۱۴۰۱) پر بنسټ د خصوصي پوهنتونو د محصلينو شمېر د تېر په پرتله تر (۶۰) سلنې کم ښوول شوی، د ياد راپور پر وخت بنځينه محصلينې تحصيل ته تللي چې پر هغوی تر بنديز وروسته دا شمېر صفر شو.

د دولتي پوهنتونو د نارينه محصلينو په شمېر کې د پاموړ کموالي شونتيا شته، ځکه په دې تحصيلي دوره کې ځوانان وي چې ناوړه شرايط او تبليغات پرې ډېر اغېز کوي، بله خوا د هوسا ژوند هيلې يې هم ډېرې وي. د دې شونتيا شته چې شاوخوا تر ۵۰ سلنې ډېر کم شوي اوسي؟! د امارت په لومړي کال کې د بنځينه محصلينو شمېر نږدې د ۱۴۰۰ کال په څېر ښوولی شو، ځکه په دوی کې د کډوالۍ شونتيا کمه وه، خو د دويم کال په وروستۍ نيمايي کې د ټولو شمېر صفر شو، ځکه پوهنتونونه يې پرمخ وتړل شول. د ۱۴۰۰ ل کال د شمېرو پر بنسټ ۱۰۳۸۵۴ (يو لک و درې زره ، اته سوه او څلور پنځوس) تنه محصلينې تر جمهوريت وروسته د امارت په واکمنۍ کې په تدريجي ډول د بېلابېلو لاملونو پر بنسټ له لوړو زده کړو محرومې شوې او اوس هم محرومې دي. له شک پرته که خنډونه ورته مخ ته شوي نه وای، په وروستيو کلونو کې د ۱۴۰۰ کال په پرتله د بنځينه محصلينو شمېر ډېرېده، ځکه سوله او ټوليز امنيت وو او دوی په سختو قاچاقي لارو د کډوالۍ هڅه هم ډېره کمه کوله. بله خوا اقتصادي فشارونو او کار ته هم تر ډېره نارينو اوږه ورکوله او نجونو ته يې د زده کړو زمينه مساعدوله.

د استادانو په شمېر کې هم څه ناڅه کموالی راغی، ځکه يوه برخه يې کډوال شول چې (بي بي سي) يوازې د کابل پوهنتون د کډوالو استادانو شمېر تر ۴۰۰ لوړ خپور کړ (بي بي سي، ۱ غبرگولی ۱۴۰۲) د نورو څرگند نه دی، خو هلته هم شته او دا بهير لا پرمخ ځي. په وروستيو دوو کلونو کې يو شمېر هغه استادان هم هېواد ته راستانه شول چې په تېره واکمنۍ کې د تحصيل لپاره بهر ته تللي وو، ورسره د امارت له لوري ډېر نوي استادان هم پر دندو وگمارل شول چې کېدی شي ، څومره بيزه تشه به ډکه شوې اوسي، خو د څرنگيزې تشې ډکول به ډېر وخت وغواړي. په کډوالو استادانو کې د بنځينه وو شتون هم شونی دی. په هېواد کې مېشتې بنځينه استادانې په عادي توگه دندو ته نه ځي، خو امتيازات يې ورکول کېږي.

احصايوي کالني په (٦١) مخ کې د ١٤٠٠ ل کال د ښوونيزو چارو په اړه ليکي:

« د نوې سروې پر بنسټ چې په ١٤٠٠ کال کې د پوهنې وزارت له خوا ترسره شوې ، د هېواد په کچه د ټولو ښوونځيو شمېر ١٦٥٥١ بابه دی. د زده کوونکو شمېر ٩٥٠١٢٢٩ چې ٣٧٣٢٦٣٣ يې نجونې دي. دا شمېرې لومړني ښوونځي، لېسې، مسلکي لېسې، د ښوونکو د روزنې موسسې، تخنيکي او مسلکي انستيتيوتونه او ديني مدرسې رانغاړي. په ١٤٠٠ ل کال کې ټول ښوونکي ٢٠٥٠٨٤ تنو ته رسېده چې له هغې جملې څخه ٧٠١٨٢ تنه يې ښځينه ښوونکې وې. په ١٤٠٠ ل کال کې د سواد زده کړې کورسونو شمېر ٢٠٥٨ بابه او د زده کوونکو ټول شمېر ٤١٣٣٩ تنو ته رسېده. د فارغو شويو شمېر ١٤٨٨٩ تنه دي. » (د احصايې او معلوماتو ملي اداره ، غويي ١٤٠١ ل)

د ١٤٠٠ ل کال پر بنسټ چې نږدې نيمايي يې په جمهوريت پورې اړوندېږي ، د امارت د دوو کلونو شمېرني داسې ښکاري: د ښوونکو په ټول شمېر کې کموالی نه ښکاري. ځکه څوک له دندو گوښه شوي نه دي. د کډوالۍ شونتيا يې هم کمه ده، که وي هم د پام وړ نه ده. د امارت په راتگ سره ښوونکي لاډېر شول، ځکه اړ و و خپل ملگري وگماري او د هغوی لپاره بستونه ډېر کړي چې دقيق شمېر يې څرگند نه دی. ښځينه ښوونکې هم پر خپلو دندو دي.

د نارينه زده کوونکو په ټول شمېر کې له يوې خوا د ډېرښت شونتيا شته ، ځکه سوله راغله، په هغو سيمو کې هم زده کوونکي ښوونځيو ته تللي شي چې پرون د جگړې پر وخت تللي نه شو. له بلې خوا گڼشمېر پخواني پوځيان او د نورو ملکي پراختيايي پروژو کارکوونکي بېکاره شول چې کېدی شي خپل اولادونه يې له ښوونځيو ايستلي وي؟! د بېکارۍ او اقتصادي ستونزو له کبله ښايي ډېرو خپل اولادونه له خصوصي ښوونځيو ايستلي وي او وړيا دولتي ښوونځيو کې يې شامل کړي وي!؟

د لېسې دورې پر ځوانو زده کوونکو د ناوړه حالت او تبليغاتو اغېز ډېر وي، د دوی په شمېر کې د کموالي شونتيا ډېره ده ، دوی هم د پوهنتون د محصلينو په څېر د هوسا ژوند لپاره ډېرې هيلې لري ، ځکه کډوالېږي يا د ډېر فقر له کبله زده کړې پرېږدي چې کور دننه يا بهر کار وکړي. له بده مرغه په وروستيو دوو کلونو کې بېکاري او فقر ډېر شو چې دا پر ښوونه او روزنه اغېز لري. د ١٤٠٠ کال د ښځينه زده کوونکو په شمېر کې هغه نجونې هم گډې ښکاري چې په تېر جمهوريت کې يې زده کړې کولې او د امارت په راتگ سره پرې ښوونځي وتړل شول، ځکه دوی د کال تر نږدې نيمايي ښوونځي ته لاړلې او وروسته نه تللې. پر دې بنسټ د کال په لومړۍ نږدې

نیمایی کې شمېر بشپړ او په وروستی څه باندې نیمایی کې کم شوی چې د کال په پای کې ټول شمېر لیکل شوی دی. په دې مانا چې د ۱۴۰۰ کال ټولې زده کوونکې ۳۷۳۲۶۳۳ (درې میلیونه، اووه لکه، دوه دېرش زره، شپږ سوه او درې دېرش) دي چې که فرض کړو، نیمې یې تر شپږم ټولګي پورې دي او نیمې یې تر شپږم پورته او بیا په وروستی نیمایی کې یې کموالی وشمېرل شي، په دې مانا چې یاده ټولګه د یاد کال د زده کوونکو (۷۵) سلنه رانغاړي او (۲۵) سلنه ترې کمې شوي؛ نو په یاده شمېره کې شاوخوا ۱۲۴۴۲۱۱ (یو میلیون، دوه لکه، څلورڅلوېښت زره، دوه سوه او یوولس) زده کوونکي کم شوي چې په یاده شمېره ورډېر شي، نو بیا ۴۹۷۶۸۴۴ (څلور میلیونه، نهه لکه، شپږ او یا زره، اته سوه او څلورڅلوېښت) کېږي چې د یاد کال د ټولو نښخینه زده کوونکو شمېر ترې اټکلي څرګندېدې شي. بیا که همدا ټولیز شمېر پر دوو وېشو چې نیمې تر شپږم او نیمې تر شپږم پورته نښخینه زده کوونکې شي، شاوخوا دوه میلیونه، څلور لکه، اته اتیا زره، څلور سوه او دوه (۲۴۸۸۴۲۲) وېش کېږي. په دې حساب ویلای شو چې په وروستیو دوو کلونو کې په وروستي شمېر کې جونې هر کال له زده کړو محرومې شوې دي. د یادونې وړ ده چې که د وروستیو دوو کلونو سوله، امنیت او څارنه په پام کې ونیسو، د ۱۴۰۰ ل کال په پرتله د وروستیو دوو کلونو د نښخینو زده کوونکو شمېر ډېر لوړېده.

د ۱۴۰۰ ل کال یادې کالنی، په پنځمه برخه، ۱۱۹ مخ کې د ټولنیزو فعالیتونو تر سرلیک لاندې فرهنگي معلومات خپاره کړي چې موږ یې مهم ترې رااڅلو. په لاندې جدولونو کې د درېوو کلونو (۱۳۹۸، ۱۳۹۹ او ۱۴۰۰) پرتلېزې شمېرنې وړاندې شوي چې هر څه ښه رڼوي او د وروستیو دوو کلونو معلومات هم ترې یوه څه را ایستلای شو. په دې لاندې جدول کې ښکاري چې په ځینو برخو کې د فرهنگي فعالیت کچه ډېره راټیټه شوې ده. دا ټیټوالی تر ډېره د ۱۴۰۰ ل کال په وروستی نیمایی کې پېښ شوی ښکاري.

له لومړي جدول (د کال په توپیر د فرهنگي مرکزونو فعالیتونه) نه لاندې سپیناوی راوباسو:

۱ - په ۱۴۰۰ ل کال کې د عامه کتابتونو شمېر له تېرو کلونو سره ډېر توپیر نه لري. په وروستیو دوو کلونو کې یې د ډېروالي شونتیا شته، خو د کموالي نه، ځکه دا تر ډېره دولتي وي او دولتي فعالیتونه تر ډېره ولاړ نه دي. په وروستیو کلونو کې د یادو کتابتونو د کتابونو په شمېر کې هم کموالی شونی نه ښکاري، بلکې ډېروالی یې شونی دی، ځکه پخواني کتابونه خوندي شول او نوي ورډېر شول.

۲ - په مرکز کې د ۱۴۰۰ ل کال د ورځپاڼو، جریدو، خپرونو او مجلو شمېر له تېرو دوو کلونو سره ډېر توپیر لري. په همدې کال کې د مرکز د ورځپاڼو، جریدو، خپرونو او مجلو د چاپ ټول شمېر هم د تېرو دوو کلونو په

پرتله خورا کم دی. دا شمېرې هم د جمهوریت ښکاري، ځکه د امارت په راتگ سره نږدې د کال ترپایه دا ډول فعالیتونه ولاړ وو. وروسته فعالیتونه پیل شول، خو فکر نه کوم، د ۱۴۰۰ کال سره انډول شوي اوسي؟! د کموالي شونتیا یې ډېره ده، ځکه په ۱۴۰۰ کال کې د بهرنیو پراخو مرستو اغېز شته چې پر ورځپاڼو، جریدو، خپرونو او مجلو یې هم اغېز درلود او وروسته نه شته. وروسته تر ډېره ورځپاڼې، جریدې، خپرونې او مجلې په دولتي مالي ملاتړ خپرېدې چې شمېر یې دومره ډېر نه ښکاري.

۳- د ولایتونو د ورځپاڼو، جریدو، خپرونو او مجلو په شمېر کې هم ۱۴۰۰ ل کال له تېرو دوو کلونو سره ستر توپیر لري. هلته هم د چاپ ټول شمېر د تېرو دوو کلونو په پرتله خورا کم شوی دی. په وروستیو دوو کلونو کې د ولایتونو کولتوري حالت نږدې د مرکز په څېر دی چې په (۲) گڼه کې ورته اشاره وشوه.

۴- په ۱۴۰۰ ل کال کې د موزیمونو په شمېر کې ډېروالی ښکاري. په وروستیو دوو کلونو کې یې د ډېروالي شونتیا ډېره ده، ځکه پام ورته ډېر شو. په ۱۳۹۹ ل کال کې د نندارچیانو شمېر صفر او په ۱۳۹۸ ل کال کې تر ۱۴۰۰ ل کال ډېر دی. په وروستیو دوو کلونو کې دا شمېر ډېر ښکاري، ځکه موزیمونه هم ډېر شوي او سولې نه په گټنې به نندارچیان موزیمونو ته ډېر تللي وي، که څه هم اقتصادي ستونزې پرې اغېز لري!؟

۵- په نورو شمېرو کې ډېر توپیر نه شته، په وروستیو دوو کلونو کې یې ډېروالی شونی دی، خو کموالی نه، ځکه داسې بدلون راغلی نه دی چې د اویایمې لسيزې په څېر څه ويجاړ یا چور شوي اوسي!؟

۱- جدول: د کال په توپیر د فرهنگي مرکزونو فعالیتونه

No.	Unit	1400	1399	1398	د مقیاس واحد	شرح	شماره
		2021	2020	2019			
1	Number of Public Libries	95	97	96	باب	د عامه کتابتونو شمېر	۱
2	Number of books in the publiclibraries	475936	460142	456954	ټوک	د کتابونو شمېر په کتابتونونو کې	۲
3	Number of magazines & newspapers center	28	754	849	عنوان	د ورځپاڼو، جریدو، خپرونو او مجلو شمېر په مرکز کې	۳
4	Total Number of Copies	29000	1797910	615000	نسخه	د چاپ شمېر	۴
5	Number of magazines & newspapers per provinces	25	391	385	عنوان	د ورځپاڼو، جریدو، خپرونو او مجلو شمېر په ولایتونو کې	۵
6	Total number of copies	55700	488599	229000	نسخه	د چاپ شمېر	۶
7	Total number of museums	12	5	4	باب	د موزیمونو شمېر	۷
	Visitors of museums	5666	0	20989	نن	د موزیمونو د نندارچیانو شمېر	

8	Manuscript national archive	Copy	6786	6886	6724	نسخه	د ملي آرشیف لیکل شوي پاڼې	۸
9	Valuable documents	Segment	50721	50721	50492	قطعه	ارزښت لرونکي سندونه	۹
10	Historical photos	Segment	53270	53270	53270	قطعه	تاريخي انځورونه	۱۰
11	Scripts	Segment	1257	1257	1221	قطعه	د قطعه لیکونو شمېر	۱۱
12								

له دویم جدول (د سینمایی فعالیتونو تولید) نه لاندې معلومات اخیستی شو:

۱- په ۱۴۰۰ ل کال کې د فلمونو د تولید دولتي او خصوصي موسسې صفر دي، خو فکر کوم د (افغان فلم) اداره وه او اوس هم شته، ځکه دا د دولتي جوړښت برخه ده. خصوصي که صفر وشمېرل شي، بیا تر یوه بریده سمه ده، ځکه امارت پرې محدودیتونه ولگول او ډېر کارکونکي یې هم کډوال شول.

۲- د لاندیني جدول له مخې د نورو سینمایی فعالیتونو په برخه کې کېدی شي دوه وروستي کلونه ډېر فعال نه اوسي، خو ځینې فعالیتونه شته چې په نږدې ټولو رسنیو کې لیدل کېږي.

۲- جدول: د سینمایی فعالیتونو تولید

No.	Indication	Unit	1400	1399	1398	واحد	توضیحات	شماره
			2021	2020	2019			
1	Film production companies	Number	0	8	1	یاب	د فلمونو تولیدي موسسې	۱
1-1	Government	Number	0	1	1	یاب	دولتي	۱-۱
2-1	Private	Number	0	7	0	یاب	خصوصي	۱-۲
2	Total art films production	Programme	۱۱	11	9	برنامه	ټول هنري تولیدي فنونه	۲
1-2	Lengthy cinematic films	Programme	2	0	0	برنامه	سینمایی اوږده فلمونه	۲-۱
	Long art films	Programme	4	1	0	برنامه	هنري اوږده فلمونه	
3-2	Short art films	Programme	5	10	9	برنامه	هنري لنډو فلمونه	۲-۲

له درېیم جدول (د دولتي او خصوصي راډیوگانو او ټلوېزیونو خپرونې) څخه په ټوله کې داسې معلومات راوباسو:

۱- په دوو وروستیو کلونو کې نه د دولتي ټلوېزیونو شمېر کم شوی او نه د راډیوگانو، پر دې بنسټ یې د خپرونو شمېر هم کم نه ښکاري.

۲ - په دوو وروستيو کلونو کې د خصوصي راډيوگانو او تلوېزيونو شمېر کم شوي، ځکه يې خپرونې هم کمې شمېرل کېږي.

۳ - د دولتي او خصوصي راډيوگانو او تلوېزيونو خپرونې (ساعتونه)

No.	Kinds of aid	1400	1399	1398	شاخصونه	شمېره
		2021	2020	2019		
1	Government radio broadcasts 24 hrs	454.90	509	466.5	په شپه او ورځ کې دولتي راډيويي خپرونې	۱
1-1	Center	19	19	34.5	په مرکز کې	۱-۱
2-1	Provinces	435.9	490	432	په ولايتونو کې	۱-۲
2	Private radio broadcasts 24 hrs	692	1517	4629	په شپه او ورځ کې خصوصي راډيويي خپرونې	۲
1-2	Center	216	661	769	په مرکز کې	۲-۱
2-2	Provinces	476	856	3860	په ولايتونو کې	۲-۲
3	Government tv broadcasts 24 hrs	344.4	378	340	په شپه او ورځ کې دولتي تلوېزيوني خپرونې	۳
1-3	Center	48	48	24	په مرکز کې	۳-۱
2-3	Provinces	296.4	330	316	په ولايتونو کې	۳-۲
4	Private tv broadcasts 24 hrs	260	855	1819	په شپه او ورځ کې خصوصي تلوېزيوني خپرونې	۴
1-4	Center	219	648	941	په مرکز کې	۴-۱
2-4	Provinces	41	207	878	په ولايتونو کې	۴-۲

له څلورم جدول (په کابل کې د سينماگانو فعاليتونه) څخه په ټوله کې داسې معلومات اخلو:

۱ - په وروستيو دوو کلونو کې دولتي سينماگانې شته، خو خصوصي به نه وي! څه وخت وړاندې په يوه سينما کې کوم فلم نندارې ته وړاندې شوی و، ځکه نو په دولتي سينماگانو کې د نندارچيانو او څوکیو شمېر د ۱۴۰۰ ل کال په څېر صفر نيولی نه شو او د گرځنده سينماگانو شمېر صفر نيسو.

۴ - په کابل کې د سينماگانو فعاليتونه

No.	Indicator	Unit	1400	1399	1398	واحد	شاخصونه	شمېره
			2021	2020	2019			
1	Number of cinema halls	Number	4	2	3	باب	د سينماگانو شمېر	۱
1-1	Government	Number	3	2	3	باب	دولتي	۱-۱
2-1	Private	Number	1	0	0	باب	خصوصي	۱-۲
2	Number of chairs	Seat	0	1095	2324	پايه	په سينماگانو کې د څوکیو شمېر	۲
1-2	Government	Seat	0	1095	2324	پايه	دولتي	۲-۱
2-2	Private	Seat	0	0	0	پايه	خصوصي	۲-۲
3	Number of audiences	Thousand Person	0	0	35.5	زر تن	د نندارچيانو شمېر	۳

1-3	Government	Thousand Person	0	0	35.5	زرن	دولتي	۳-۱
2-3	Private	Thousand Person	0	0	0	زرن	خصوصي	۳-۲
4	Number of mobile movies	Device	0	4	4	دستگاه	د گرځنده سينماگانو شمېر	۴

پایله:

د بېلابېلو لاملونو پر بنسټ جمهوریت او امارت سره پرتله کېدې نه شي، ځکه د جمهوریت بنسټګر بهرنيان او د هغوی شتمني وه چې له خپلو جنگالیو سره یې یوځای هېواد ته رادننه کړله او یو بدلون یې راوست؛ سیاسي، اقتصادي، امنیتي او فرهنگي برخې د هغوی تر اغېز لاندې وې. د هغوی مرستو په ډېرو برخو کې بدلون راوست چې پوهنیزې، ښوونیزې او کلتوري هم پکې ګډې وې. امارت د خپلو شونتیاوو په اډانه کې د تېرې جګړې په ترڅ کې ترسره شوي مثبت بدلونونه وساتل، خو ځینې یې له وسه بهر وو، هغه شتمني یې نه لرله چې له بهرنيانو سره وه، ځکه تر تېر راوروسته زیان ولیدل شو. یوازې د یوې برخې زیان په دوی پسې شمېرل کېږي چې هغه د ښځینه زده کوونکو او محصلینو پر زده کړو د بندیز له کبله ټولنې ته رسېږي. د بهرنيانو وتو او د شتمني کموالي فرهنگي فعالیتونه هم راکم کړل، خو د امارت کلتوري محدودیتونو هم پکې خپله ونډه لرله.

اخځونه

- ۱ - د ازادۍ راډیو وېبپاڼه. (۱۴۰۱ ل). د خصوصي پوهنتونو مسوولان: د محصلینو شمېر تر ۶۰ سلنه کم شوی دی [راپور] په ۱، لړم، ۱۴۰۲ له <https://pa.azadiradio.com/a/32049381.html> ترلاسه شوی.
- ۲ - د احصایې او معلوماتو ملي اداره. (۱۴۰۱ ل). د ۱۴۰۰ ل کال احصایوي کالني، ۴۳ ګڼه، دویمه نسخه (pdf). په ۲۷، تله، ۱۴۰۲ له <http://nsia.gov.af:8080/wp-content/uploads/2022/11/Three-Language-Hjry-Shamsy-016-2.pdf> ترلاسه شوي.
- ۳ - د بي بي سي وېبپاڼه. (۱۴۰۲ ل). د کابل پوهنتون له نیمایي ډېر استادان له افغانستانه وتلي [راپور] په ۱، لړم، ۱۴۰۲ ل له <https://www.bbc.com/pashto/articles/cer1m2dzwvvyo> ترلاسه شوی.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**